

Aspekte të delinkuencës së të miturve dhe të rinjve në Shqipëri

- Qasjet teorike mbi konfliktin-Historiku i studimit
- Gjetjet kryesore
- Shpjegimi i diferencave

Objekti i studimit

- Vlera e kuptimit tonë rreth sjelljes kriminale
- Marrëdhënia ndërmjet disavantazheve socio-ekonomike dhe sjelljes së të miturve dhe të rinjve

Këndvështrime teorike

- Lidhja krim-status socio-ekonomik (varfëri)
- Teoritë e krimit strukturor pretendojnë se në një farë mënyre, stresi ekonomik rrit motivimin e këtyre individëve për tu sjellë në mënyrë kriminale. Në ballë të kësaj perspektive janë teoritë sforcuese të krimit (Strain Theories), sipas së cilave strukturat sociale brenda shoqërisë mund t'i detyrojnë qytetarët që të kryejne krim.
- Merton vuri në dukje, megjithatë, se ka një shpërndarje të pabarabartë të mundësive për arritjen e këtyre qëllimeve, pra ekziston një mospërputhje midis qëllimeve të shoqërisë dhe mënyrave të institucionalizuara për arritjen e tyre.

-
- Teoria e Kohen për djemtë kriminalë pohon që konflikti i vlerave brenda sistemit arsimor i inkurajonte djemte e klasave te ulta të cilët nuk ishin të aftë të arrinin idealet e klasës së mesme që t'i refuzonin këto synime dhe të gjenin mjete alternative për arritjen e suksesit. Alternativat e kësaj nënkulture janë hedhja poshtë e normave dhe vlerave të shoqërisë dhe përkrahja e shmangieve prej tyre si një mënyrë për arritjen e statusit dhe reputacionit të mohuar më parë.
  - Në të njëjtën mënyrë Kloward dhe Ohlin e panë krimin si një mënyrë që të rinjtë të arrinin statusin e mohuar nga një shoqëri e ndërtuar mbi bazën e rregullave. Megjithatë në ndryshim nga Cohen ata u munduan ta shpjegojnë shmangien në termat e strukturës së mundësive jo të ligjshme

-
- Midis aspiratave të tyre (çfarë ata kërkojnë) dhe midis pritjeve të tyre (çfarë ata presin të marrin) ekziston një mospërputhje e madhe. Duke marrë në konsideratë këtë mospërputhje, të sjellurit në mënyrë kriminale është një alternativë, e cila varet nga pranimi individual dhe strukturat joligjore të shoqërisë.

3 pyetje

- Përse jo të gjithë individët e paforizuar ekonomikisht angazhohen në sjellje kriminale?
- Përse te disa individë të fuqizuar të cilët ekspozohen në struktura që ofrojnë mundësi joligjore nuk bëhen pjesë e sjelljeve kriminale?
- Dhe përse jo të gjithë studentët e shtresave të ulta shoqërore të cilët kanë një performancë të dobët akademike nuk përfshihen në një jetë kriminale?

‘Kriteri’ elasticitet?!

- Hulumtimet mbi elasticitetin sugjerojnë që faktorët dhe proceset mbrojtëse mund të lehtësojnë një përshtatje të sukseshme në rrethana të pafavorshme. Pikëpamja e elasticitetit kërkon të identifikojë ata faktorë të suksesshëm në jetën e një personi që e ndihmojnë atë të kapërcejë dhe të përballet me sfidat dhe rreziqet të cilat has.
- Përveç kësaj, e natyrshme për të përcaktuar elasticitetin janë faktorët mbrojtës, të cilët nuk mund të përcaktohen thjesht si faktorët e kundërt me faktorët e riskut, por mund të shihen si ata faktorë që përmirësojnë faktorët e riskut dhe nxjerrin në pah karakteristikat e elasticitetit Krovetz, M. 1999. “Fostering Resiliency”, Thrust for Educational Leadership, Maj/Qershor 1999 28 (5)

Parandalim apo ndwrhryrje?

- Të dhënat janë mbledhur nga intervistat e realizuara me 12 të mitur (të rinj) të moshave 14-18vjeç të gjithë banues nga bashkitë dhe komunat e Shqipërisë, duke përfaqësuar kështu banorët në zonat urbane, periferike dhe rurale

Gjetjet kryesore

- **Faktorët e riskut** mund të jenë faktorë personalë ose individualë, duke filluar që nga dobësitë familjare deri tek faktorët e lidhur me shkollën.
- Kjo është në përputhje me hulumtimet e tjera që mbështesin faktin që një faktor i vetëm nuk mund të shkaktojë sjellje antisociale/të dhunshme , por kombinimi i disa prej tyre con në krijimin e kësaj sjelljeje.

Gjetjet kryesore

- Thuhet që faktorët mbrojtës i shërbejnë sjelljes kriminale për:
-
- Të ulur ndikimin e riskut
- Të modifikuar përgjigjen individuale ndaj riskut.
- Të promovuar aktivitete që janë zëvendësuese me sjelljet risikoze ose janë të papajtueshme me to.
- Dhe/ose për të forcuar orientimet kundrejt institucioneve pro sociale si kisha, shkolla dhe familja.
-
- Jessor, Turban and Costa 1998.

Gjetjet kryesore

- Delinkuentët konfirmuan një prani të kufizuar të faktorëve mbrojtës. Dy faktorë ishin të përbashkët në këtë grup; një marrëdhënie dashamirëse me një person tjetër dhe marrëdhënia me shoqërinë. Gjithsesi ato që mund të ishin faktorë mbrojtës për të tjerët, për to ishin faktorë risku sidomos marrëdhënia me shoqërinë, përderisa shokët e tyre ishin pjesë e bandave kriminale.
- Përsa i përket grupit të të rinjve që kanë arritur diçka, vihet re prania domethënëse e faktorëve mbrojtës në mjedisin e tyre, ku katër faktorët më të zakonshëm janë; marrëdhënia dashamirëse dhe mbështetëse me të tjerët, përfshirja në aktivitete pozitive, shoqëri e mirë, dhe sensi personal i kuptimit dhe qëllimit.

Kuptimi i sjelljes së tyre

- Përfitimi financiar?
- Eksitimi dhe emocioni i largimit me atë që kishin fituar nga ky veprim kriminal.

Shpjegimi i diferencave

- Mënyra me anë të së cilës ata kërkojnë të zgjidhin problemet e tyre, lidhet me ndërtimin e identitetit të tyre dhe me disponueshmërinë e mjeteve që i ndihmojnë gjatë këtij procesi
- Eksperiencat e këtyre të rinjve ripohojnë dhe një herë që krimi lidhet me çështjen e identitetit.

-
- Grupi shoqëror vepronte si një sistem zëvendësues familjar, në të cilin këta të rinj gjenin dashurinë, përkatësinë, mbështetjen dhe vetëvlerësimin e dëshiruar.
  - Nga ana tjetër të miturit e suksesshëm kishin një marrëdhënie të ngrohtë dhe pozitive me nënat e tyre duke i cilësuar ato si të vetmet që i kishin motivuar për të mos u përfshirë në botën e krimit.

-
- Pra, si marrëdhëniet shoqërore edhe ato prindërore, janë domethënëse në shpjegimin e diferencave në sjelljen e këtyre të rinjve. Ky studim nuk bën gjë tjetër veçse thekson rëndësinë që kanë të tjerët në jetën e të rinjve sidomos, kur ata janë duke formuar identitetin e tyre.
  - Rëndësia e marrëdhënies prind-fëmijë
  - Vlerësimi i përvojave jetësore të këtyre të rinjve, shërben gjithashtu në hartimin e politikave efektive dhe të rëndësishme që nxisin zhvillimin pozitiv të të rinjve në nevojë.

Faleminderit!

Pyetje...?

E-mail:rudihoxa@yahoo.com